

46. *Non item in feriis sacris, et repentinis.* — Resp. II. Nihilominus præmissæ causæ summariæ non possunt judicialiter agitari, nec valet processus desuper factus (extra casum necessitatis, aut pietatis) in feriis sacris, et repentinis. Ita Glossa in cit. Clem. *Sæpe contingit*. §. *Ob necessitates*; et Abbas ibid. n. 28 et 29. *de Verb. signif.* Ratio hujus desumitur ex verbis cit. Clem. *Sæpe contingit*; argumento a sensu contrario desumpto. Ibi enim causæ summariæ solum permittuntur agitari « tempore feriarum ob necessitates hominum indultarum; » quales sunt feriæ rusticæ, sive messis atque vindemiarum, aliæque ad mitigandos æstivos calores concessæ: ergo secus est dicendum de feriis sacris, sive in honorem Dei statutiis (secluso tamen casu urgentis necessitatis, vel suadentis pietatis) necnon in feriis repentinis, propter principis coronationem, aut aliam similem causam indictis. Generaliter etenim olim prohibitum fuit, tempore feriato causas judiciales tractare: atqui non censetur plus de priori lege mutatum, quam est expressum in posteriori; ut l. *Præcipimus*. C. *de Appellat.*, estque amplius dictum, lib. I, tit. II. *De Constitutionibus*. § 47, n. 491; ergo.

§ III.

DE NONNULLIS ACTIBUS JUDICIALIBUS TEMPORE FERIATO PROHIBITIS IN SPECIE.

47. *Libelli oblatio potest judici fieri tempore etiam feriato.* — Quæritur I. Utrum quolibet tempore, etiam feriato, possit offerri libellus? Resp. I. Libelli oblatio potest judici fieri quocumque tempore etiam feriato. Ita desumitur ex l. *Miles*. § *Sexaginta dies*. ff. *Ad leg. Jul. de Adulter.*, ubi dicitur, « quod de plano quoque libellus dari potest: » ac notat Bartolus idem asserens hoc esse verum in qualibet causa, etiam civili. Glossa fin. in cap. ult. *de Judiciis*, et Additio ad Abbatem ibid., quamvis ipsemet Abbas ibi, n. 17, inclinet in oppositum. Speculator, h. t. § *Sequitur*, n. 2; Pirhing, h. t. n. 27, et alii. Accedit ratio, quia oblatio libelli, quæ fit judici, non est actus judicialis, cum præcedat citationem, a qua incipit iudicium: neque est de processu, uti colligitur ex l. *Libertus*, ff. *De in jus vocand.*, ubi porrigens præsi libellum, non censetur in jus vocare.

48. *Non tamen parti; et ratio diversitatis.* — Resp. II. Etsi libellus die feriato possit of-

ferri judici, ut dictum, non tamen potest ejus oblatio tali die fieri parti. Ita Glossator in Bartolum, loc. cit. §. *Sexaginta*, citans Hostiensem, et Innocentium in cap. II *de Dilation.*, et sequitur Pirhing, ubi supra. Ratio est: quia oblatio libelli, quatenus fit parti, ab ea aliquid dari aut fieri petendo, est actus judicialis, spectatque ad ipsum processum: atqui actus judiciales diebus feriatis exerceri non possunt, cap. I et cap. ult. h. t., cum similibus; ergo major patet ex c. *Quoniam*. 41. *de Probation.*, ubi etiam *Petitiones*, seu (ut explicat Glossa) libelli, inter acta iudicii connumerantur. Accedit, quod oblatio libelli ut parti facta, vel præsupponat citationem, sicque fiat iudicio jam coopto, vel una cum ista fiat: citatio autem nequit fieri die feriato, juxta illico dicenda. Unde patet disparitas inter hanc et priorem conclusionem: quamvis, præsertim ob cit. c. *Quoniam*; *de Probation.* Abbas ubi supra, etiam priorem videatur negare conclusionem.

49. *Citatio facta die feriato ad non feriatum, an valeat? Quando ob necessitatem, vel pietatem potest causa judicialiter expediri, palam est valere etiam citationem.* — Quæritur II. Utrum valeat citatio facta die feriato ad non feriatum? Hæc quæstio procedit solum in iis casibus, in quibus non possunt valide exerceri actus contentiosæ jurisdictionis: nam loquendo de casibus illis, in quibus ob urgentem necessitatem, vel pietatem suadentem, possunt causæ judicialiter expediri; palam est valere quoque citationem non solum ad diem feriatum, sed etiam die feriato factam. Ratio est clara, quia citatio est principium ipsius processus iudicarij; ergo, ubi iste ex causa necessitatis, vel utilitatis, rite ac valide peragitur, hoc ipso etiam valida erit citatio. Nam, « quando aliquid permittitur, videntur esse omnia permissa, per quæ pervenitur ad illud; » ut loquitur *Summarium* in l. *Oratio*. ff. *de Sponsal.*, et favet textus ibid. ac in l. II. ff. *de Jurisdic. omn. judic.* Simulque, ut habet reg. 80 juris, in 6: « In toto partem non est dubium contineri. » Glossa, in l. II. §. *Dies feriatas*, ff. *Si quis in jus vocatus*, etc.; Maranta, part. VI *Speculi aurei*, tit. *de Citatione*, n. 424; Pirhing, h. t. n. 30, in fin. Verum loquendo de causis illis, quæ non possunt diebus feriatis expediri, an valeat citatio facta die feriato, vel ad diem feriatum, valde controvertunt doctores.

50. *In citationem triplex actus intervenire solet; et qualis?* — Ubi prænotandum cum

Joan. Andrea, in c. *Conquestus*, n. 3, et Abbate, ibid. num. 20, et Fagnano, num. 42, n. t., quod in citatione triplex actus intervenire solet. Primus est præceptum seu mandatum iudicis de citando. Secundus est ipsemet citationis actus, sive executio mandati, quam facit apparitor, sive nuntius, de mandato iudicis quempiam citando ad comparandum in iudicio tali die. Tertius est processus ex citatione inchoatus. His prænotatis,

51. *Mandatum iudicis de citando potest fieri diebus feriatis.* — Resp. I. Prior actus ex enumeratis tribus, videlicet mandatum iudicis de citando ad diem non feriatum, potest fieri diebus feriatis; dummodo non fiat a iudice pro tribunali sedente. Ita Joan. Andreas loc. cit. hanc appellans communem opinionem, et Fagnanus, in d. c. *Conquestus*, n. 49, et seqq. citans insuper Bellameram, ibid. n. 40, h. t.; Gailus, l. I. *Practic.* observat. 53, n. 4, allegans *Decisionem 1 Rotæ*, n. 1. *de Feriis*, in *novis*; Vallensis, h. t. n. 13, et alii; quamvis Speculator, tit. *de Citatione*, § 1, n. 14, et Abbas, in c. *Conquestus*, n. 20, h. t., Maranta, part. VI *Speculi aurei*, tit. *de Citatione*, n. 419, et novissime Pirhing, h. t. n. 28, oppositum teneant.

52. *Idque probatur.* — Ratio conclusionis est: quia præceptum de citando, per se loquendo, est actus omnino extrajudicialis, nullam requirens causæ cognitionem iudicalem, neque secundum se spectatus, est actus contentiosæ, sed voluntariæ potius jurisdictionis: atqui actus voluntariæ jurisdictionis, alique extrajudiciales, possunt fieri diebus feriatis, l. *Actus omnes*; c. *de Feriis*; ergo. Major probatur, quia mandatum illud, est commissio de citando: atqui hæc est actus extrajudicialis, cum præcedat citationem, a qua incipit iudicium; simulque exercetur solum in volentes, sive eos, qui talem commissionem in se suscipere volunt; ergo. Accedit, quod commissio totius jurisdictionis, vel totius alicujus causæ, possit fieri tempore feriato; et facta tali tempore non sit invalida: nullo enim jure istud reperitur prohibitum: ergo idem dicendum de commissione citationis. Neque enim ulla subest ratio; cur magis invalida censi debeat commissio unius articuli, quam totius causæ: atque oppositum clare convincitur ex l. *Quæ de tota*. ff. *de Rei vindicat.*

53. *Dummodo non fiat a iudice pro tribunali sedente.* — Additur vero in conclusione, « dummodo non fiat a iudice pro tribunali

sedente. » Nam tunc ejusmodi mandatum citandi, foret eo ipso de processu judiciali: atqui actus processus judicialis sub nullitate prohibentur diebus feriatis, cap. I, et ult., h. t., cum similibus; ergo etiam tale mandatum iudicis pro tribunali sedentis de citando foret invalidum. Accedit, quod ejusmodi mandatum foret quædam sententia interlocutoria, arg. l. *Presenti*, juncta Glossa, §. *Sententiis*, C. *de his qui ad Ecclesias*, etc. Atqui talem sententiam non posse fieri diebus feriatis: utpote in quibus debet omnis strepitus judicialis conquiescere, satis clarum est. Et hoc modo commode potest explicari sententiæ doctorum oppositum tenentium: nam jura, et rationes ab ipsis adductæ ex cap. I, et ult., h. t. et l. ult., c. eod. plus non convincunt.

54. *Executio citationis per apparitorem non potest fieri die feriato.* — Resp. II. Alter actus, videlicet, executio citationis per apparitorem, sive nuntium faciendæ, non potest fieri die feriato, quantum est de rigore juris communis. Ita Rota in causa Bonon. liberationis a fidejussione. Ven. 9 Febr. 1607. apud Prosp. Farinacium, l. II, decis. 233, n. 4. post Baldum in l. *Cum clericis*, n. 3. c. *de Episc. et cleric.* Lanfrancum, tract. *de Citatione*. n. 18, et alios, tenens citationem non valere, quæ fuit executioni demandata die Dominica. Idem tradit Abbas in c. *Conquestus*, n. 20, et Fagnanus ibid. n. 56, h. t. allegans praxim, et aliam decisionem Rotæ, quæ est decis. 363, n. 1, part. III recent. contra Joan. Andream in d. c. *Conquestus*, n. 3; Gailum cit. l. I *Practic.* observat. 57, n. 6; Vallensem, h. t. n. 13, et Pirhing, eod. n. 29.

55. *Et cur?* — Ratio conclusionis est, quia negari non potest, quin citatio spectet ad actus iudicii; ut patet ex c. *Quoniam*. *de Probation.*, ibi: « Qui fideliter universa iudicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, etc. » Atqui actus iudicii nequeunt exerceri diebus feriatis, cap. ult., h. t. Quin imo in l. ult. c. eod. videtur actus iste specialiter fuisse prohibitus, illis verbis: « Nalla quemque urgeat admonitio, præconis horrida vox silescat. » Confirmatur: quia ejusmodi citatio, licet non arctet, citatum ad comparandum tunc, tamen arctat atque afficit eum pro tunc; simulque mentem ipsius concutit, et inquietat, atque abducit in sollicitudinem deliberandi, et cogitandi super causâ factæ citationis, imo et plerumque provocat citatum ad iram et indignationem adversus eum, qui citationem impetravit, sicque

sum avertit a contemplatione Dei. Atqui hac ratione subintrat finis a lege intentus, prohibendi scilicet diebus feriatis placitum, ac strepitum judicialem, cap. I, et cap. ult., h. t., ergo etiam ipsamet citationis executio pro diebus feriatis cadit sub prohibitione. Nam quando prohibetur finis et terminus, prohibetur pariter principium, et via perveniendi ad ipsum, arg. l. *Oratio*, ff. de *Sponsalib.*

56. *Hoc procedit in feriis sacris, et repentinis, secus in rusticis.* — Et hæc præcipue procedunt de feriis sacris, atque in honorem Dei institutis, utpote de quibus loquuntur canones præcitati, fitque expresse sermo in l. ult., c. eod., et urgent rationes allatæ. Quibus possunt addi feriæ repentinæ, utpote per principem dumtaxat indicibiles ad communem lætitiâ, et quæ pari veneratione cum feriis sacris jubentur observari in l. *Omnes dies*, c. eod. Cæterum in feriis rusticis, messium videlicet atque vindemiarum, valide fieri executionem citationis ad diem non feriatum ultro fatetur Abbas, cit. n. 20, et insinuat Fagnanus, ubi supra, n. 56, illis verbis: « Quidquid sit in feriatis ob necessitates hominum. » Et merito, tum quia hic cessant textus juris, et rationes superius allatæ; tum quia in l. I, ff. h. t. neququam prohibetur, quin aliquis in feriis rusticis citari possit; sed solum decernitur, « quod messium vindemiarumque tempore occupati circa rem rusticam in forum venire compellendi non sint: » quæ duo sunt valde diversa.

57. *Disparitas inter citationem executionis et mandatum judicis de ea exequenda.* — Dices: Si in feriis sacris nequit fieri executio citationis, ergo neque mandatum judicis de ea exequenda tunc fieri poterit: atqui hoc est contra priorem conclusionem; ergo. Probat sequela maj. Quia omnes rationes pro secunda conclusione n. 54 allegatæ, æque militant contra mandatum judicis de citando, tum quia et hoc spectat ad processum judicialem, eo quod ab isto judicis mandato totam vim suam habeat executio citationis per apparitorem facta; sicque sit scribendum inter acta judicii, arg. cit. c. *Quoniam de Probatione*; tum quia pariter dictum mandatum de citando abstrahit judicem a contemplatione Dei, atque interius inquietat, dum considerare cogitur, an mandatum ejusmodi facere, et quem terminum citationis statuere debeat. Resp. neg. sequel. maj. Ad ejus probationem dicitur, instantias illas solum urgere, quando mandatum de citando fit a ju-

dice pro tribunali sedente (tunc enim inter alia acta judicii erit scribendum, juxta cit. c. *Quoniam de Probatione*, ibi: « Et cætera, quæ occurrerint, » etc.), alias secus. Nec obstat, quod ab illo mandato vim suam habeat executio citationis: quia nihilominus antecedit citationem, ipsumque judicium (nisi fiat a judice pro tribunali sedente) sicque inter acta judicii non connumerantur.

58. *Disparitas inter citationem executionis et mandatum judicis de ea exequenda.* — Accedit, quod mandatum de citando non ita inquietet judicem, sicut executio citationis solet inquietare citatum. Et quamvis judex, aequaliter intra se deliberare debeat de medio illud faciendi, hoc non obstat: alioquin enim neque judex, neque advocatus posset diebus feriatis ulli causæ, ejusque decisioni in futurum faciendæ studere; cum etiam hic opus sit non modica interiori consideratione, aequaliter hominem abstrahente a contemplatione Dei.

59. *Disparitas inter citationem executionis et mandatum judicis de ea exequenda.* — Patet igitur manifesta disparitas inter mandatum de citando, utpote non spectans ad processum judicialem, nisi fiat a judice pro tribunali sedente: et inter executionem citationis ab apparitore, vel nuntio factam, utpote spectantem ad processum, et a qua proprie incipit judicium, arg. § *Citatio*, Instit. de *Pœna temere litigant*; et c. *Quoniam de Probatione*. Et hinc fit, quod terminus comparandi intra certos dies, in citatione præfixus, primum currere incipiat a die factæ per nuntium executionis, arg. c. *Super eo*, 12. § fin. de *Appellatione*, ac notat Gailus, l. I. *Præctice*, observat. 53, n. 3. Insuper fit, quod ad hoc, ut per citationem inducatur præventio jurisdictionis inter priores cæteroquin competentes judices, requiratur, citationem pervenisse ad notitiam citati, juxta dicta, tit. II. de *Foro compet.* § 8, n. 173. Quanquam ad perpetuandam jurisdictionem delegati sufficiat, citationem ante obitum delegantis a delegato emanatam fuisse, tametsi hæc ad citatum pervenerit, ob rationem supra, l. I, tit. III. de *Rescriptis*, § 10, n. 241, jam allatam.

60. *Executio citationis, est actus judicialis.* — Urgebis: Executio citationis per nuntium peracta, est quid facti dumtaxat, nudumque ministerium continet, non autem est actus jurisdictionis; unde in subditum etiam extra territorium judicis citantis fieri potest, juxta

dicta, tit. II. de *Foro competenti*, § 2, n. 30. Ergo nihil impedit, quin die feriata peragi possit. Resp. neg. consequent. Adhuc enim executio citationis per nuntium, vel apparitorem facta, est actus judicialis, ac spectans ad processum judicialem; utpote, cum hic interveniant omnia substantialia processus, videlicet judex imperans, instantia partis seu actoris citationem procurantis, et pars citata sive reus, simulque executio mandati judicis ad unius partis instantiam in aliam directa: nam hæc insimul important actum judicialem, c. *Forus*, § *In omni, de Verb. signif.* Fagnanus, ubi supra, n. 55.

61. *Solvitur alia instantia contra conclusionem.* — Instabis. Effectus citationis die feriata ad non feriatam factæ, dirigitur in tempus concessum; ergo debet valere, arg. l. *Si cum servum*, et l. *Quia in hoc*, ff. de *Donationib. inter virum et uxorem*. Ubi donationes mortis causa inter virum et mulierem valide censentur, eo quod donationis eventus in illud tempus excurret, quo vir et uxor esse desinunt: idem ergo dicendum in proposito. Resp. neg. consequent. et paritatem. Nam allegatæ leges specialiter loquuntur de donatione inter virum et uxorem mortis causa: in quo casu cessat ratio legis similes donationes in vita prohibentis, « ne mutuo amore se invicem spoliarent, donationibus non temperantes, sed profusa erga se facilitate utentes; » uti loquitur textus in l. I, ff. eod. Econtra vero in nostro casu non cessant rationes, ob quas diebus feriatis, una cum strepitu forensi, de jure prohibita est citatio, juxta dicta n. 55 et seqq.

62. *Hæc de consuetudine non servatur.* — Additur notanter n. 54. « Quantum est de rigore juris communis. » Siquidem Abbas in d. c. *Conquestus*, n. 20, h. t. post Joan. Andream, et quidam alii, citati a Fagnano ibid. n. 41, arbitrantur quod hæc opinio de consuetudine non servetur: neque talis consuetudo citandi in die feriata ad non feriatam, ubi viget, mutanda sit, l. *Minime*, ff. de *Legib.* juncto cap. ult. de *Consuetud.* cum similibus. Verum, quia consuetudo est quid facti, in praxi videndum erit, num in tali loco etiamnum vigeat, sicque contraria opinio locum habeat.

63. *Processus ex citatione inchoatus nequit fieri die feriato.* — Resp. III. Loquendo nunc de tertio actu in citatione interveniente, qui est processus ex citatione inchoatus, juxta dicta n. 50, conveniunt doctores, ipsum die-

bus feriatis fieri non posse: quia is vere et proprie est actus judicialis, et consequenter sub pœna nullitatis inhibitus in cap. I, et ult. h. t. cum similibus. Joan. Andreas in d. c. *Conquestus*, n. 3; Abbas, ibid. n. 20 et Fagnanus, n. 45, h. t. et alii.

64. *Citatio facta die non feriato ad feriatum, est invalida.* — Quæritur III. Utrum econtra valeat citatio facta die non feriato ad feriatum? Resp. I. Citatio, facta die etiam non feriato, ad diem Dominicum, vel alium feriatum, penitus est invalida, ita ut citatum nullo modo afficiat, sed opus fit nova citatione. Ita Abbas in cit. c. *Conquestus*, n. 22, et Fagnanus ibid. n. 37 et 38, h. t., Zoësius eod. n. 15 et 16 et alii; contra Innocentium, Vallensem h. t. n. 13 et Gailum, lib. I, *Præctice*, observat. 53, n. 3, ubi ait, quod citatio ad diem feriatum facta secundum canonistas valeat; cum secundum hos procedat demum die sequenti non feriata.

65. *Idque probatur.* — Ratio conclusionis est: quia citatio facta expresse ad diem feriatum, est temeraria, et contra jus; ergo nullo modo debet afficere citatum, neque habere ullam firmitatem. Nam « quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi, » juxta reg. 64 juris in 6, juncto can. *Imperiali*, 25, q. 2, et l. *Non dubium*, c. de *Legibus*.

66. *Valet tamen citatio facta cum assignatione termini usque ad talem feriam. Ly usque, stat tunc exclusive.* — Resp. II. Nihilominus valida est citatio, quando quis citatur cum assignatione termini usque ad talem feriam; ut puta, dicendo: « Compareas coram nobis usque ad diem Dominicum, » vel « usque ad festum Ascensionis Domini. » Ita spe ulator, tit. de *Citatione*, § 1, n. 13; Abbas cit. c. *Conquestus*, n. 21, et Fagnanus ibid. n. 38, h. t. aliique passim. Ratio est, quia talis termini assignatio, ac *Ly usque*, tunc ponitur exclusive. Nam, ut inquit Barbosa, *Diction.* 437, n. 15, quoties inclusio est contra legem, tunc *Ly usque* stat exclusive: ac proinde sensus dictæ citationis est: « Compareas coram nobis intra tempus usque ad festum Ascensionis Domini, » id est, ante hoc festum.

67. *Idque probatur.* — Idem patet ex c. *Exposuit*, 4, fin. de *Dilatione*, ubi datur dilatio « usque ad proximum venturum festum Nativitatis Dominicæ. » Item ex c. *Cum dilecti*, 6, de *Dolo et contumacia*, ubi Papa quempiam citat « usque ad Dominicam, qua cantatur: *Ego sum Pastor bonus*. » Nam in hisce et aliis hujusmodi locis, non fit citatio ad ipsum-